

De Dijken Breken!

Schiermonnikoog

Noord Groningen 1717

Pieterburen

boerderij
Berend
Claassen

den Andel

menkemaborg

Roodeschool

Ems

Delfzijl

Punt van Reide

huis
te
Farmsum

Groningen

John en oom Thomas

Johns billen doen pijn. Zijn ene voet prikt en de andere voelt hij helemaal niet meer. Hij kan best goed paardrijden, maar zo lang... Dit is de tweede dag en ze zijn ook vandaag al uren onderweg. De wind raast om zijn hoofd en dringt door zijn jas heen. Zijn vingers zijn verstijfd van de kou, maar hij moet flink zijn. Hij is met oom Thomas op reis om zijn vak te leren. Omdat John last heeft van zeeziekte, kan hij geen kapitein worden zoals zijn vader. Dat is al erg genoeg. Dus nu zal hij zich niet laten kennen.

Oom Thomas rijdt voor hem op zijn witte schimmel. Zijn zwarte mantel hangt over de kont van het paard. Op zijn lange gekrulde pruik draagt hij een driekant met bontranden. Hij draait zich om in zijn zadel. 'Gaaf het nog goed, John?'

'Ja hoor!' Johns stem waait weg in de wind. Gelukkig maar. Daardoor hoor je niet dat hij bibbert.

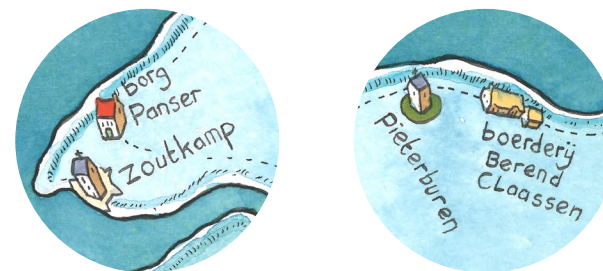
'Zie je die boerderij daar?' Oom Thomas wijst naar een huis in de verte. 'Daar woont Berend Claassen met zijn vrouw en kinderen. 'Ik ken hem nog van mijn vorige ronde. We zullen eens kijken, of we daar iets te eten kunnen krijgen.'

Oom Thomas van Seeratt werkt sinds vorig jaar voor de provincie Groningen, als 'kommies.' Hij moet ervoor zorgen dat de dijken in orde zijn. Meteen toen hij de baan kreeg, heeft hij een reis langs de dijken gemaakt. Toen ontdekte hij dat ze er heel slecht aan toe waren. Hij gaf de opdracht om zo snel mogelijk de grootste gaten te dichten.

Nu kijken oom Thomas en hij samen of dat gelukt is. Gisteren

Deel I

zijn ze van Groningen naar de borg Panser gereden, die vlakbij Zoutkamp ligt. Daar hebben ze gelogeed bij een oude dame. Vandaag rijden ze langs de dijk richting Roodeschool. Volgens oom Thomas kunnen ze logeren op de Menkemaborg bij Uithuizen. John hoopt dat het niet erg ver meer is...

Hij spoort zijn pony aan en gaat naast zijn oom rijden.

'Oom Thomas, die boerderij van Berend Claassen ligt wel heel dicht bij de dijk!'

Zijn oom klopt hem op zijn schouder.

'Goed gezien! De dijk zou ergens anders moeten liggen, verder van het huis. En hij is veel te steil gebouwd, als een soort muur. Je kunt de zee niet tegenhouden. Ze is veel te sterk. Je kunt de zee alleen maar leiden. Er moet een nieuwe dijk komen, maar dat moet de provincie eerst goed vinden. Met Berend heb ik de afspraak, dat hij de oude dijk alvast wat minder steil maakt.'

Oom Thomas houdt zijn paard stil. Ze zijn er. Eerst springt hij zelf van zijn paard en hij landt met zijn laarzen midden in de blubber. Dan pakt hij de teugels van Johns pony.

'Zo jongen, stap maar af. Als we over een paar dagen thuis zijn, kun je een brief aan je ouders in Rotterdam schrijven. Dat het leven van een komies in Groningen net zo zwaar is als dat van een kapitein!' Hij knipoogt naar John, terwijl die zich uit zijn zadel laat glijden. John mist zijn ouders en zijn broertje, maar oom Thomas' aardigheid maakt een hoop goed.

Uit de boerderij komt een grote man. Hij is vast heel sterk, want hij heeft brede schouders en flinke handen. Hij heeft een vriendelijk gezicht, grijze ogen en blonde haar.

'Heer Thomas! Wat goed dat u er bent. En dat met dit weer! Gaat u maar gauw naar binnen, dan zorg ik voor uw paard.'

Oom Thomas schudt zijn hoofd. 'Nee, Berend. Ik wil eerst de dijk bekijken, samen met jou. Dit hier is mijn neefje John. Volgens mij is hij helemaal verkleumd. Dus als hij vast bij het vuur mag zitten...'

'Dat lijkt me een goed idee.' Berend glimlacht en doet de deur open, waardoor hij net naar buiten kwam. 'Geertje!' roept hij naar binnen. 'Kom eens helpen!'

Geertje is een meisje van Johns leeftijd en ze is ongeveer even groot als hij. Onderuit haar witte muts bungelen twee lange blonde vlechten. Met haar blauwgrijze ogen kijkt ze ernstig van John naar de pony.

'Ik vraag me af, wie van jullie twee het natst is.'

Zonder het antwoord van John af te wachten, zegt ze, 'Zullen we je paard eerst binnen zetten?'

Ze pakt de pony bij de teugels en voert hem de stal binnen die aan

het huis vast zit. John loopt achter haar aan. Zijn ogen moeten even aan het donker wennen, maar dan ziet hij drie koeien en een geit staan. Op een balk kraait een haan. Het is warm in de stal en het ruikt er naar mest en stro. Gek genoeg voelt John zich meteen thuis. Geertje bindt de pony aan een paal naast de geit. 'Hoe heet jij?' 'John.' Met zijn koude vingers probeert hij het zadel los te maken. 'Wat een gekke naam!' Geertje slaat haar hand voor haar mond. 'Dat mag ik niet zeggen!'

John lacht. 'Mijn ouders zijn Engels. Mijn vader is de broer van tante Anna, de vrouw van oom Thomas.'

Hij legt het zadel over de paal, terwijl Geertje met een handvol stro zijn pony begint te wrijven. 'Ik ben benieuwd wat je oom van de dijk achter ons huis vindt. Mijn vader is bezorgd, omdat het sinds gisteren zo hard waait.'

John neemt ook een handvol stro, maar dan beginnen zijn tanden ineens te klapperen van de kou.

'Wat ben ik een sufferd!' roept Geertje. 'Je hebt het heel erg koud! Kom, ik breng je naar binnen. Daar kun jij bij het vuur zitten. Ik zal je pony zo wel droogwrijven.'

John volgt haar het voorhuis in. Bij de kachel zit een mollige vrouw met rood haar, die precies op zijn eigen moeder lijkt. Op haar schoot heeft ze een baby en aan haar voeten spelen twee peuters. Als ze John ziet, schudt ze haar hoofd.

'Arm kind. Wat moet jij het koud hebben! Doe je mantel uit.

Geertje, pak onmiddellijk mijn oude omslagdoek en zet die jongen bij het vuur.'

Als John even later bij het vuur zit, krijgt hij de baby in zijn handen geduwd.

'Pas jij even op onze kleine Sebo,' zegt Geertjes moeder. 'Dan zal ik de pap voor je warmen.'

Het hout knettert en de baby op schoot kraait naar John. Als vanzelf lacht hij terug. Het is fijn om hier te zijn.

Na het eten moeten oom Thomas en hij weer verder. Die avond slapen ze inderdaad op de Menkemaborg en de volgende dag rijden ze naar Delfzijl.

John wilde dat hij een kussentje onder zijn billen had. Al zijn spieren doen pijn. Bovendien lijkt de storm steeds sterker te worden. Het kost Johns pony moeite om vooruit te komen, omdat ze nu soms tegen de ijzige wind in moeten rijden. De kou dringt door alles heen. John duikt steeds dieper in zijn mantel, maar het helpt niet.

Maar als hij naar het gezicht van oom Thomas kijkt, weet hij dat er erger dingen zijn. Zijn oom maakt zich zorgen over de dijken. Op bepaalde plaatsen stopt hij, bekijkt een stuk dijk en schrijft iets op in zijn boekje. Steeds vaker schudt hij zijn hoofd en hij praat steeds minder.

Die avond logeren ze vlakbij Delfzijl in het Huis te Farmsum, de borg van jonker Egbert Rengers en zijn vrouw Titia. Die zijn er zelf niet, maar jonker Rengers is een vriend van oom Thomas. Daarom heeft een knecht een slaapkamer voor hen klaargemaakt en de haard aangestoken in de salon.

'Morgenochtend zoek ik een schipper die me naar de Punt van Reide kan brengen,' zegt oom Thomas bij het avondeten. 'Ik wil kijken hoe het daar is. Jij kunt hier blijven. Als ik klaar ben, haal ik je op. We gaan met de trekschuit van Delfzijl naar Groningen. Die vertrekt om één uur 's middags. Dan zijn we op tijd terug voor Kerstmis. Dat zal je tante fijn vinden.' Hij neemt een hap bonen. Dat is waar ook. Overmorgen is het Kerstmis. John denkt aan het gezellige huis van de familie Claassen waar hij gisteren was. Hoe zouden zij Kerstmis vieren? Hij ziet de warme kamer voor zich, Berend, zijn vrouw, de baby, de peutertjes en... Geertje. Die vond hij nog het aardigste van allemaal. Zouden ze met kerst gans eten en warme wijn drinken, net als bij John thuis? Vast niet. 'Zeg dromer, hoorde je me wel?' Oom Thomas kijkt hem onderzoekend aan. 'Morgen moet je hier dus even op me wachten.' John verslikt zich en voelt zijn wangen warm worden. 'Is het ver naar de punt van Reide? Anders wil ik graag mee!' Oom Thomas neemt een slok wijn. 'Het is niet ver, maar misschien word je toch zeeziek. Houd er rekening mee, dat we later met de trekschuit van Delfzijl naar Groningen varen. Dat is helaas niet te vermijden. De paarden zijn uitgeput en de schuit gaat sneller.' 'Op een trekschuit heb ik er geen last van,' zegt John. 'Op zee gaat het telkens mis. Elke keer weer, hoe vervelend ik het ook vind. Maar dit is toch naar een klein stukje?' 'Weet je wat?' Oom Thomas vouwt zijn servet op. 'We proberen het gewoon!'

Het idee is leuk, maar John moet de hele reis van Delfzijl naar de punt van Reide overgeven. Hij staat aan de reling en spuugt. 'Ik wil de dijken hier ook bekijken, ga maar mee aan land,' zegt oom Thomas, als ze bij de Punt van Reide zijn. 'Misschien helpt het, even vaste grond onder de voeten.' Hij heeft gelijk. Zodra de bodem onder Johns voeten niet meer beweegt, wordt zijn maag rustig. Ondertussen praat oom Thomas met een oude man, die hier al zijn hele leven al gewoond heeft. 'Ik ben er niets gerust op,' zegt die. 'Dit heb ik nog nooit gezien.' Wat bedoelt hij? Voor het eerst die ochtend kijkt John om zich heen. Dan lijkt het even alsof zijn hart stilstaat. Hoe hij zeeziek kon worden is onbegrijpelijk, want er is bijna geen water meer. De storm die vanuit het zuiden komt, heeft alles weggeblazen. Ver de zee in. Alleen in de vaargeul waardoor ze gekomen zijn, staat nog water. En dan die lucht... Die is vreemd gekleurd en hij lijkt wel te bewegen. 'Dit is niet goed,' zegt oom Thomas. 'Het doet me denken aan het begin van een orkaan. We moeten als de donder maken dat we naar Groningen komen.'

Geertje

Geertje zit recht op in de bedstee. Naast haar liggen haar broertjes Hindrik en Tjark te slapen, maar zij is klaarwakker. Ze hoort hoe de wind om de boerderij huult. Het lijkt alsof het anders klinkt dan vanmiddag, erger. De deuren van de bedstee van haar ouders piepen zacht. Onmiddellijk duwt Geertje die van haar open. 'Vader?' Vader staat met zijn kleren aan bij de tafel en steekt een olielamp aan. 'Geertje, kun je niet slapen?'

'Van de storm, vader.' Ze laat zich uit de bedstee glijden en trekt haar wollen lange kousen aan en haar rok.

'Ga je buiten kijken?'

Vader knikt en tilt de lamp op. 'Ik ga even de dijk op. Ga je mee?'

Geertje pakt haar omslagdoek van de haak. 'Natuurlijk!'

Als vader de deur opendoet, wordt die uit zijn handen geblazen. De deur klettert tegen de muur. Geertje schiet in haar klompen en gaat voor haar vader uit de duisternis in. Die krijgt de deur met moeite weer dicht.

'De wind is gedraaid!' Vader beent met grote passen langs haar, de dijk op. Geertje holt achter hem aan. Haar hart bonst in haar keel.

Ze snapt niet helemaal waarom, maar het is slecht nieuws, dat draaien van de wind. Bovenop de dijk is het lawaai oorverdovend.

De wolken jagen langs de hemel die vreemd licht is.

Vader grijpt haar arm en dan ziet ze het ook. De zee komt eraan.

Vanochtend was die weggeblazen. Vader had haar nog geroepen om te komen kijken, omdat het zo gek was. En nu komt de zee terug, als een grote muur. Een monster dat over alles heen zal donderen.

'Lopen!' gilt vader.

Geertje rent alsof haar leven ervan af hangt, terug naar huis.

Daar duwt vader haar de stal in.

'Naar boven, naar de zolder boven de dieren. Daar zitten we hoog en droog.'

Geertje holt naar de ladder, vader rent het huis in. 'Wakker worden, nu! Naar boven nu!'

Als het nodig is, kan moeder snel zijn. Binnen twee tellen staat ze onderaan de ladder, met de kleine Sebo in de arm.

'Aanpakken, Geertje!' Ze houdt de baby in de lucht. Geertje begrijpt wat ze bedoelt, maar ze kan haar bijna niet meer verstaan, zo hard raast de wind. Of is het de zee die ze hoort? Ze neemt de kleine Sebo aan, terwijl moeder de ladder opgaat.

Daar is vader, met op de ene arm Hindrik en op de andere Tjark.

'Sneller, vrouw, sneller!'

In twee stappen is moeder boven, neemt Tjark over en nu vader stapt de ladder op.

'Daar op het hooi, daar zitten we hoog en droog!'

Ze kruipen dicht tegen elkaar aan, moeder trekt Hindrik en Tjark onder haar omslagdoek. Vader slaat zijn ene arm om moeder en de andere om Geertje. Ze heeft nog steeds de kleine Sebo op schoot, die heel hard begint te krijsen.

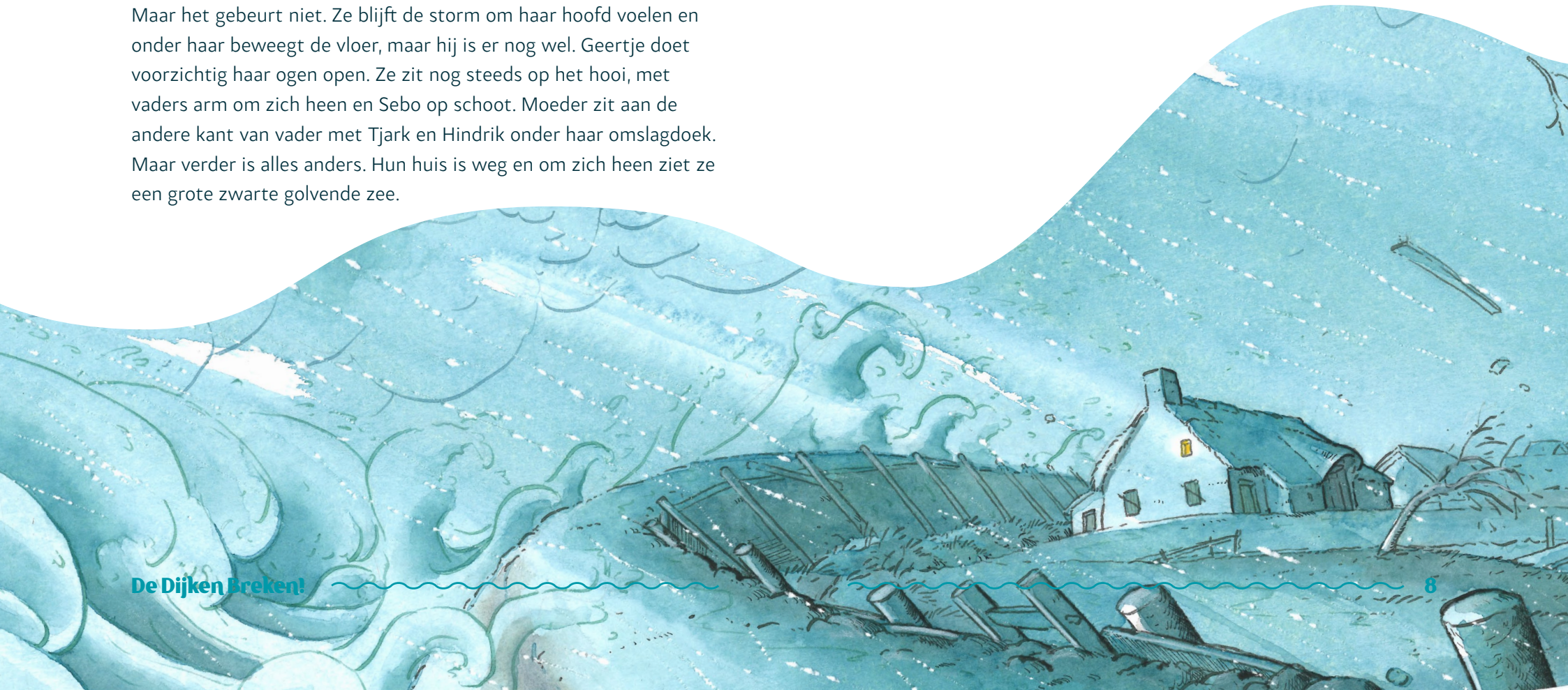
'Stil maar,' sust Geertje, maar ze hoort zichzelf niet eens.

Dan dreunt de zee tegen de muur van hun huis. Moeder gilt, Tjark begint te huilen en Geertje klemt Sebo tegen zich aan. De zee beukt

opnieuw en opnieuw, alles kraakt en boven hun hoofd verdwijnt in één keer het dak. Weggeblazen als een veertje.

'Moeder!' roept Geertje en de tranen rollen over haar wangen. Alles beweegt, hun huis zakt in elkaar. De muren worden weggespoeld door de zee, alsof ze niet van steen zijn maar van stro. Geertje doet haar ogen dicht. Nu gaat ze dood en ze wil niet weten hoe dat eruitziet.

Maar het gebeurt niet. Ze blijft de storm om haar hoofd voelen en onder haar beweegt de vloer, maar hij is er nog wel. Geertje doet voorzichtig haar ogen open. Ze zit nog steeds op het hooi, met vaders arm om zich heen en Sebo op schoot. Moeder zit aan de andere kant van vader met Tjark en Hindrik onder haar omslagdoek. Maar verder is alles anders. Hun huis is weg en om zich heen ziet ze een grote zwarte golvende zee.

Ik vrees het ergste, neef

John slaapt een gat in de dag. Hij hoort als eerste het razen van de wind, als hij wakker wordt. Het stormt nog steeds! In zijn nachthemd holt hij naar beneden. Op de trap botst hij tegen tante Anna op.

'Ik heb je maar laten slapen,' zegt ze. 'Jullie waren gisteren zo laat thuis!'

Dat is waar. Omdat de wind draaide, moest de trekschuit van Delfzijl naar Groningen ertegenin varen. Die storm was zo sterk, dat ze pas om half tien 's avonds thuis waren.

Tante Anna komt naast hem staan. Ze legt een hand op zijn schouder en draait hem om. 'Ga je snel aankleden en doe je goede kleren aan.'

De geur van pasgebakken cake bereikt Johns neus. Dan pas bedenkt John dat het Kerstmis is. 'Vrolijk kerstfeest, tante Anna! Ik zal me haasten!'

Als hij weer beneden komt, brengt de dienstmeid hem een beker warme melk en een stuk cake in de salon.

'U heeft geluk,' zegt ze. 'De pap van vanmorgen is allang op.'

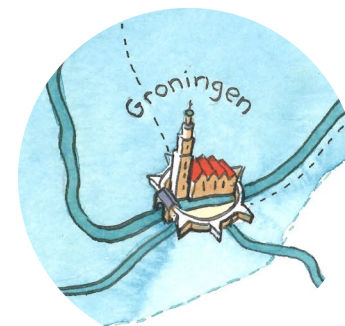
Oom Thomas wenst hem een vrolijk kerstfeest. Dan zegt hij:

'Ik heb mannen te paard uit gestuurd, om te horen hoe de toestand is. Daarom kunnen we nu niet naar de kerk. Dat doen we wel als de rust is weergekeerd.'

Terwijl John een hap van zijn brood neemt, denkt hij aan Geertje. Hoe zou het met haar en haar familie zijn? Die lieve moeder, haar stoere vader en die grappige broertjes? De wind beukt

Deel 3

tegen de luiken van het veilige huis van oom Thomas in de Oude Boteringestraat. Dat houdt wel stand, maar die boerderij van de familie Claassen... John denkt aan de lage muren en er trekt een rilling over zijn rug.

De ochtend gaat traag voorbij. Oom Thomas ijsbeert door de kamer, John schrijft een brief aan zijn vader en moeder en tante Anna borduurt. Af en toe galoppeert een paard de straat in en wordt er aan de deur gebonsd.

'Alles droog!' zegt de boodschapper en verdwijnt weer.

Om twee uur 's middags klinken er opnieuw paardenhoeven en daarna het bonzen op de deur. Oom Thomas rent naar de voordeur en John holt achter hem aan. Oom Thomas rukt de voordeur open en buiten staat een man die buiten adem is.

'Het water komt eraan!'

Oom Thomas gaat meteen naar het stadsbestuur om te overleggen. Als hij een paar uur later terug is, neemt hij John mee naar de stadsmuren. Vanaf daar zien ze niets dan water. Hier en daar steekt

een kerktoeren boven het water uit, of het dak van een huis. John voelt de tranen achter zijn ogen prikken en slikt. 'Oom Thomas... Wat is er met alle mensen gebeurd die daar wonen?' Hij denkt aan Geertje, maar hij zegt het niet.

Oom Thomas legt een hand op zijn schouder. 'Ik vrees het ergste, neef. We gaan zo vergaderen. Ik zal voorstellen om zoveel mogelijk schepen klaar te maken, om op zoek te gaan naar mensen die nog leven.'

'Ik wil mee zoeken, oom Thomas!'

Oom Thomas klopt hem op de rug. 'Dat is heel aardig van je, maar dat lijkt me niet verstandig. Je wordt meteen weer ziek.'

De hele nacht worden er schepen klaar gemaakt voor vertrek en de volgende ochtend heel vroeg is het zover. Bij de stadspoort liggen wel veertig boten klaar. Zodra de zon opkomt, kunnen ze vertrekken. De hele stad is uitgelopen, om dat te zien. John staat met tante Anna aan de kade. Oom Thomas staat verderop te praten met een van de kapiteins.

'Ze gaan vertrekken!' roept een schelle jongensstem. Om John heen beginnen de mensen druk te praten.

'Sterkte!' roept een vrouw naar haar man op een van de schepen.

Maar de boten blijven liggen. Wat is er aan de hand?

'Het water staat te hoog!' schreeuwt een man. 'De schepen kunnen niet onder de brug door!'

Oom Thomas heeft de oplossing: 'Iedereen die aan de kant staat,

moet aan boord komen van de schepen. Dan zakken ze en dan lukt het wel.'

John kijkt naar tante Anna. 'Dat ga ik doen!'

'Goed zo jongen,' zegt ze. 'Ik wacht wel hier.'

John rent naar het eerste de beste schip en springt aan boord.

Om hem heen dreunen de voeten neer van andere behulpzame Groningers.

'Het is nog dringen geblazen hier,' grapt een jonge vrouw naast John.

Hij lacht, maar zegt niets. De boot waarop hij zit komt in beweging.

Oom Thomas had gelijk. Zijn hart bonst in zijn keel. Als hij nou eens...

Buiten de stadspoort gaan de meeste mensen weer aan wal. Maar John blijft achter de mast staan. De lucht is grijs, maar het waait een stuk minder hard.

'Opzij, we hijsen het grootzeil!' roept de schippersknecht naar John.

'Trek jij de fok maar aan.'

John doet wat hem gezegd wordt. Hij voelt dat de wind uit het westen komt. Dat is gunstig, weet hij.

Hij heeft immers vaak genoeg gevaren. Op de voorplecht kijkt hij over de grote grijze watervlakte. Hier en daar staat er een eenzame boom. Dode koeien met de poten in de lucht drijven voorbij. John denkt aan de koeien uit de stal van Geertje. Zouden die nog leven? En de geit? Zwemmen kunnen ze in ieder geval niet...

John knijpt zijn ogen tot spleetjes en tuurt de horizon af. Ziet hij

ergens mensen? Daar! Hij draait zich om naar de schipper.

'Daar, in die boom zit een man!'

De schipper stuurt bij en vaart nu recht op de boom af. John grijpt met zijn hand een uitstekende tak van de boom waar de man in zit.

De schippersknecht bindt intussen een touw om de boom.

'Waar kom jij toch vandaan?' vraagt hij aan John.

John haalt zijn schouders op en steekt zijn hand uit naar de man in de boom. Die laat zich op het schip zakken. Hij is stijf van de kou.

'Mijn vrouw, mijn kinderen!' jammert hij. 'Ik weet niet waar ze zijn!'

'Kom maar,' zegt de knecht. 'In de kajuit heb ik een deken voor je.'

Dan draait hij zich om naar John: 'Maak jij het touw maar los. Dan kunnen we verder.'

Zo redden ze man, een vrouw en een kind van een dak, nog een man uit een boom en een geit die ronddobbert op een stuk hout. John ziet ze steeds als eerste.

'Je hebt goede ogen, jongen,' zegt de schippersknecht, als hij in de verte een vrouw ziet drijven op een tafel.

John knikt, maar hij blijft kijken.

De schippersknecht stoot hem aan. 'Zie je die scheve toren daar?

Dat is Bedum. Dat het nu helemaal onder water staat...'

'Daar, op dat dak!' roept John en de schipper stuurt eropaf.

Naast het dak ligt een eilandje van hooi en op het dak zit een heel gezin. Een van de kinderen staat te zwaaien met een grote doek.

John knijpt zijn ogen tot spleetjes en zijn hart begint sneller te bonzen. Is dat...?

En als hun boot dichterbij komt, weet hij het zeker. 'Geertje!'

schreeuwt hij.

'John!' roept ze terug. 'Wij zijn hierheen gedreven op een bult hooi!'

De schipper vaart langsij en de knecht gooit een touw naar vader Berend.

John is nog nooit zo blij geweest. Zijn hart bonst en vanbinnen is hij helemaal warm. Geertjes moeder is wit van de kou, Hindrik en Tjark zitten stilletjes naast haar, maar ze zijn er nog.

'Ik dacht dat jij last van zeeziekte had,' zegt Geertje als ze Johns hand pakt.

Verbaasd kijkt John in haar grijsblauwe ogen. 'Daar heb ik de hele dag nog niet aan gedacht.'

De Dijken Breken!

Aanvullende informatie:

Thomas van Seeratt was getrouwd met Anna Scottaway. Haar broer John en zijn vrouw Sarah hadden twee zoontjes: John en Thomas. John was ten tijde van de Kerstvloed zeven jaar.

Verhaal:

Martine Letterie

Illustraties:

Rick de Haas

Vormgeving:

Guido Bootz

